

Urban Belina · Oct 9, 2024 · 8 min read

Omogočanje skupnega s poetičnimi zaplatami v nevidnjem

V pričujočem prispevku bom s specifične pozicije sodelavke poskušal dodatno osvetliti nekatere premise platforme *Krpanje nevidnjega*. Njeni pobudnici sta francosko-hrvaška koreografinja **Ivana Müller** in slovensko-nemška teoretičarka izvedbenih umetnosti **Bojana Kunst**. Okvir teh prizadevanj sta oblikovali v skladu s svojimi raziskovalnimi zanimanji – Ivana, ki se je na festivalu Mladi levi prvič znašla leta 2004, ko se je vprašala, *Kako težke so moje misli*, pozneje pa še z več drugimi deli (najbolj odmevno je bilo *While We Were Holding It Together*), v svoji razširjeni koreografski praksi že vrsto let raziskuje koncepte skupnega, moč domišljije in pripovedovanja ter kolektivna telesa, Bojana pa v svoji zadnji monografiji podrobno pretresa koncept skrbi v umetnosti z vidika dekolonialne in ekofeministične teorije ter poudarja potrebo po raziskovanju ubežniških poti umetnosti in pozornim ravnanjem z dejanskostjo.



foto: Živa Brglez

Čisto prvo izvedbo sta umestili v Ljubljano, pozneje pa nameravata pobudo pognati tudi v drugih mestih, v novembru tako sledi še Grenoble v Franciji, nato pa še (mnoga) druga. *Krpanje nevidnjega* se namreč vpisuje med ostale prakse DIWO (*Do-It-With-Others*), v katerih družno odkrivamo, kako je mogoče udejanjiti skrb in bi se lahko v idealni viziji razširilo na vse konce sveta, pri čemer se metodologija nenehno prilagaja lokalnemu kontekstu in raziskuje različne načine aktivacije lokalnih skupnosti. V ljubljansko ekipo sta poleg mene povabili še arhitekto in pisateljico **Ajdo Bračič** in vizualno umetnico **Ano Čigon**, s katerimi smo skupaj s producentko **Klaro Drnovšek Solina** oblikovale osrčje rizomskega omrežja te pobude. Čeprav med našimi razpravami nismo nikoli zajadrale, pregloboko v teorijo, so zgoraj omenjeni koncepti v ozadju ves čas vplivali na porajajoča se vprašanja in premisleke ter se zagotovo spletajo v različnih ravneh prakse *Krpanja nevidnjega*. V njenem okviru namreč ne želimo poučevati o konceptih skrbi in celjenja, temveč jih nameravamo odkrivati in deliti v imaginativnih, poetičnih, kolektivnih in metaforičnih akcijah ter strukturiranih izkušnjah, zlagoma torej sestavljam nabor zanimivih zgledov, kako se izogniti brezupu in cinizmu ter z igrivostjo pristopiti h krpanju.



foto: Urban Belina

Že samo ime postopka pa nakazuje tudi njegovo nedovršenost, saj ni nujno, da bo z eno samo zaplato problem, ki ga želimo obravnavati, v celoti rešen, ravno nasprotno, dobro se zavedamo, da je ta zaplata pogosto samo prvi korak, a se obenem nadejamo, da se bo s simbolnim krpanjem razprla tudi možnost za iskanje prihodnjih rešitev. Zaradi časovne naravnosti same prakse se nam tokrat za spremembo nikamor ne mudi. To je namreč dolgoročna situirana izvedbena praksa, utemeljena na ekofeministični etiki ter vprašanjih skupnega v izbranem mestu, ki se iz črne škatle gledališča preliva v različne ravni urbanega in odvija tudi onkraj formatov, ki jih imenujemo akcija ali predstava. Izstopa iz te omejeno odmerjene (projektne) časovnosti in posveča pozornost vsem priložnostim za stik s prebivalkami, priložnostim za srečanja, tvorjenje razmerij in specifične skrbi. Mnogo novih razmerij smo tako spletle, v okviru priprav, med raziskavo, delavnicami z upokojenkami, ob srečanjih kvir vezilj, idr. Vsak stik je pustil sledi, ki so v nadaljevanju vplivale na naše premisleke. Obenem gre za materialno prakso, v kateri so vpeti brezštevilni šivi in niti mnogoterih teles, ki so se v različnih fazah pobude bodisi z ročnim ali ustvarjalnim delom bodisi z zgodbami vpletla v to čudno ekologijo raznovrstnih v mestu živečih zaveznikov, tako človeških kot tudi več kot človeških. V mestno tkivo se vpisuje na več ravneh in nagovarja raznolik krog njegovih prebivalk.



foto: Nada Žgank

Pri osvetlitvi metodološkega pristopa in samega vpenjanja v novi materializem se bom obrnil k specifičnemu odlomku, v katerem se feministična filozofinja Rosi Braidotti v svoji knjigi *Posthuman Feminism* (Postčloveški feminism, 2022) v poglavju o novem materializmu in karnalnemu empiricizmu sklicuje na Alaimo in njeno tezo, da so ljudje vpeti v tok materialnega sveta in da je tudi mišljenje stvar sveta. V tem pogledu obema vsekakor pritrjujemo in se ves čas trudimo delovati v tem smislu. Obenem meni tudi, da so vsa bitja čuteča, zato posledično izpelje »distribuirani model zavesti in subjektivnosti. Ker se dejavnost mišljenja odvija v svetu, je odgovorna do številnih deležnic_, ne zgorj akademske skupnostik_. Na tej podlagi vzpostavi koncept (čezvrstnih, transkorporealnih in prečnih) heterogenih skupkov, ki so nenehno ranljivi in izpostavljeni sredi vse dinamične in relacijske snovnosti. Po Alaimo je ravno sama izpostavljenost »sestavni del zmožnosti vplivanja na druge in biti pod njihovim vplivom.« V okviru tovrstne materialistične etike po Braidotti dobri velik pomen »afirmacija, zmožnost subjektov, da skupaj vzpostavljajo alternativne afirmativne vrednote in razmerja« (Braidotti, 136). Tudi za metodologijo *Krpanja nevidnega lahko rečemo, da spodbuja sklapljanje številnih heterogenih prečnih skupkov, vse njene poglavitne_ akterke_ pa smo pri tem izstopile_ iz svojih ozkih strokovnih specializacij in se posvetile_ skupnostim in tudi zelo raznolikim prebivalkam_ mesta (širitev odgovornosti napram), da bi jih spodbudile_ k skupnemu vzpostavljanju alternativnih afirmativnih vrednot in razmerij. Pri tem smo bile_ ravno tako pogosto izpostavljene_ in ranljive_, a nam je z močnim medsebojnim zaupanjem uspelo ohraniti zbranost in vztrajati v teh spletostih.*



foto: Nada Žgank

Za osnovno raziskovalno gradivo smo uporabile_ raznolike odzive prebivalk_, pri čemer smo vključile_ umetnice_, kulturnice_, arhitektke_, urbanistke_, samoorganizirane kolektive, upokojenke_ in priseljenke_. Namesto osredotočanja na prevladujočo govorico v mestu smo radovednost raje usmerile_ ravno k tistim govoricam, ki pogosto ostajajo nezaznane v nekem vzporednem obronku mestnega omrežja. Njihove odzive smo zbrale_ s pomočjo igre z nekaj pričakovanimi in nekaj nenavadnimi vprašanji, s katerimi so se razprli nekoliko drugačni pogledi na mesto, denimo, *kje je najbolj erotičen prostor v Ljubljani ali kje v Ljubljani bi rada_ bila_ pokopana_ ali raztrosena_ po smrti.* S pomočjo teh prispevkov smo pozneje določile_ nekaj zanimivih točk in jih nato med marčnim terenskim delom večkrat obiskale_, dodale_ pa smo jim še nekatere druge, ki smo jih zaznale_ med obhodi mesta.



foto: Živa Brglez

Ker smo hitro in intuitivno vzpostavile_ skupno dinamiko, je marljivo rastel tudi nabor idej, ki smo jih prispevale_ v kolektivno malho; individualno avtorstvo se je umaknilo, da smo podprteli_ gradnjo skupnega, prežetega z zaupanjem, radostjo, humorjem in upanjem kot

podpornicami_ afirmativnih vrednot. Vsak predlagani prispevek je bil deležen lucidnih in ponekod hudomušnih komentarjev, gnetle smo ga tako dolgo, dokler nismo premislile_ vseh podrobnosti. Pri tem smo največ pozornosti namenile_ predvsem drugim, torej tistim, ki se bodo na nekih mestih predvidoma vpletle_ s svojimi prispevki, sebe pa večinoma umestile v vlogo pripovedovalk_, podpornic_, koordinatork_ in spodbujevalk_. Del naše razposajenosti in medsebojnega zaupanja se je v obliki songov prelil tudi v akcije in predstave. Ta element smo izbrale_, ker lahko v živo zapeta pesem ob poantiranih vsebinskih poudarkih prenese tudi veliko radosti in sproščenega vzdušja, lahko bi rekle_, da je sestavni del vernakularnega.



foto: Ana Čigon

Za zamišljjanje mesta v porajanju pa smo potrebovale_ pozornost njegovih številnih prebivalk_. To so bile_ vse_ tiste_, ki so prispevale_ svoje uvide in osebne zgodbe, torej **Nada, Štefka, Milan, Marija, Viktor, Marija, Ana, Mija, Cvetka, Miloš, Miroslav, Nevenka, No-Border Craft, Gaja, Bojana**, neimenovane_ posameznice_ iz PLAC-a, Mimi, Emilija, Danica, Stanislava, Neja, Tadeja, Rok, Brigit in Ružica. Prav tako je bila potrebna tudi pozornost vseh tistih, ki so od aprila do julija zlagoma pomagale_ ročno izdelati to vezenino, torej **Ayşe, Birsen, Albina, Oskarja, Jake, Meryem, Petre, Klare, Danice, Nina, Filipa, Žige, Jelene, Ane, Itaf, Marka in Selme**. Na novem zemljevidu so z domišljiskimi poetičnimi imeni označene izbrane točke, ki smo jih bodisi že zakrpale_, bodisi gre za spomine, ki smo jih povezale_ s krpanjem, ali pa tiste, ki jih bo nemara treba zakrpati v prihodnje, ko se bo praksa nadalje razvijala.



foto: Nada Žgank

Tako je zlagoma dobila obrise naša simbolna gmajna – nov imaginarni zemljevid mesta, izdelan v obliki velike skupnostne vezenine. Ta osrednji materialni predmet v nenehnem postajanju je hkrati arhiv, ki povezuje vse različne ravni pobude. V vezenino namreč ne vpletamo zgolj materialnih niti, marveč tudi ubežniške, sorodstvene, etične, niti vsega tistega, kar v mestu danes manjka, da bi lahko zares skrbelo za vse njegove raznovrstne skupnosti in spodbudilo tvorbo alternativnih afirmativnih vrednot in razmerij. Pri spletanju umetnosti z življnjem je tudi to sestavni del pozornega ravnjanja z dejanskostjo. V tej kolektivni vezenini so spleteni številni glasovi mesta, ki jih nismo presojale – po njihovi avtoritativnosti, ampak predvsem po tem, kako so se nas dotaknili na intimni ravni. Tudi na drugih ravneh smo žeale – narediti vidno tisto, kar je večinoma neopaženo, spregledano, robno, manjšinsko, torej nevidno.



foto: Živa Brglez

Raziskovale smo predvsem poetično vlogo javnih akcij, v katerih dejansko nimamo težnje po uveljavljanju velikih sprememb. Ravno nasprotno, ponujamo skromne, hudomušne in lokalno delujoče izkušnje za aktivacijo domišljije, s katerimi nagovarjamamo zelo raznolike

prebivalke_in jih vključujemo, jih naredimo vidne in jim ponudimo strukturirane tematske priložnosti za deljenje zgodb in izražanje stališč. Pri tem nas zanima, kako lahko umetnost obrne stvari z neznanimi in poetičnimi pristopi, s katerimi spodbujamo skupno zamišljanje razširjenih načinov bivanja v smeri solidarnosti. S prebivalkami_se srečujemo na obronkih mestnih ulic in s tem spodbujamo svobodo zbiranja, situiranega razmišljanja in razpravljanja o raztrganinah in poškodbah mestnega tkiva, obenem pa jih z namero vsake od akcij tudi krpamo in si kolektivno zamišljamo, na kakšne načine je ali bo še mogoče živeti skupaj, ali pa nemara le bdimo ob tistem, česar nismo zmožne_zakrpati, kar ni nič manj pomembno početje.



foto: Nada Žgank

S takimi namerami smo odkorakale_po ubežniških poteh umetnosti in se znašle_sredi vrveža, v očeh naključnih obiskovalk_in turistk_enake drugim uličnim umetnicam_in glasbenicam_, ki mimoidočim ponujajo predvsem razvedriло. Izkopale_smo nešteto lokalnih zgodb, spominov in sledi ter med njimi spletile_pripoved o skupnem in solidarnosti. Ostaline naših akcij so zaživele svoje lastno življenje in so danes spletene z mestnim tkivom in podzemljem, odzvanjajo v drugih telesih, ki se gibljejo vzdolž poti naših procesij in izbranih krajev domišljije:
Kjer vedno plešemo, Kjer bo ustanovljena ena od številnih ekofeminističnih kvir šol, Kjer nismo več vidne_; *Kjer naredimo, da stvari izginejo;*
Kjer skupaj beremo knjige; Kjer smo si razdelili_streho; Kjer smo pogled znova odprle_ za vse.

Kriterij



foto: Nada Žgank

V predstavi, ki smo jo izvedle_ v dvorani Tabor, smo v enako ležernem in sproščenem slogu povzele_ snovanje, akcije in mnogotere odzive ter seveda tudi še enkrat zapele_ vseh sedem radostnih songov, s katerimi smo obeležile_ vsako od krpanj, vmes pa smo nekaj pozornosti namenile_ tudi neposredni dobropiti vseh obiskovalk_ v sopari zadnjih dni avgusta. Na vsaki predstavi sta nas spremljali_ tudi dve pripadnici_ kvir vezilj_ , saj vezenje zemljevida neprestano teče kot eno od tako imenovanih nevidnih del, ki neprestano potekajo v ozadju in zagotavljajo materialno osnovo za življenje, najbolj opažena pa so ob prekinitvah, ko umanjka neka vrsta skrbi, ki jo imamo za samoumevno. Tako sodelujoče nenehno opominjamo, da smo vpete_ v tok materialnosti, povezane_ in medsebojno spletene_, pa tudi na dejstvo, da se v tej materialni spletenosti z življenjem podrejo vse racionalistične hierarhije, umetnost pa se na ubežniških stezah približa krpanju, zdravljenju ali bdenju. Vse skupaj lahko povežem še z mislijo iz Bojanine zadnje knjige *Življenje umetnosti*. »Ko se umetnost splete z življenjem in se mu pusti dotakniti, postane sama eksces, izjema, nekaj, za kar nimamo niti imena, kaj šele oblik vidnosti. Njena avtonomija ni več spletena okrog pojma človeškega, pač pa je več kot človeška. Prav zato ta lepljiva, prepletena, krhka in prekarna življenja segajo preko udobnega prehajanja med umetnostjo in življenjem in zahtevajo drugačno vrsto angažmaja, takega, ki globoko spodnese tudi naše varne pozicije izrekanja in kategorije, s katerimi smo opremljene, da bi se lahko v nekem trenutku izvzele.« (Kunst 167)



foto: Živa Brglez

Zdaj nas čaka načrtovanje nadaljevanja, v katerem bomo zagotovo odkrile_ še mnoge druge niti skupnosti, odzivna in fluidna metodologija prakse pa se bo pri tem v naslednjih letih še nadalje razvijala in preoblikovala, informirana tako z izkušnjami iz ljubljanskih krpanj kot tudi s tistimi iz omrežja izvedb v drugih mestih. Predvsem pa se nadejamo, da bosta radost in svoboda, s katerima je prežet duh zgoraj obravnavanih krpanj, prebivalke_ spodbudili k postavljanju njihovih tabel, zlaganju songov, poetičnih poimenovanj krpanja potrebnih točk in ostalih predlogov za ukrivljanje dejanskosti v smeri afirmativne urbane polifonije v Ljubljani.

Literatura

- Rosi Braidotti. Posthuman Feminism. Cambridge, Medford: Polity Press, 2022.
Bojana Kunst. Življenje umetnosti: prečne črte skrbi. Ljubljana: Maska, 2021.